

**Quæstionum Canonicarum, In Quinque Libros
Decretalium, Tomus ...**

In Librum II. Decretalium, Per Triginta Titulos Distributum, In Quo Agitur
De Judiciis, Foro Competenti, Libelli Oblatione, Mutuis petitionibus, ...

Krimer, Ferdinand

Augustæ Vindelicorum, 1708

§. 5. An, & qualiter probant libri Rationum?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73001](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73001)

Compromissarios acta sunt, si aliquid in factum respiciens, vel professum est, vel attestatum, posse eo & in ordinariis uti iudiciis.

1844. Altera de Testibus L. 20. C. de Testib. ibi: *cum apud Compromissarios Iudices testes fuissent producti, variatum est, utrum deberet eorum depositionibus in iudicio litigator uti, an non esset audiendus?* Sancimus igitur, si quidem in compromissis aliquid pro huiusmodi causa statutum est (id est, si partes consenserunt, ut testium depositio probaret) hoc observari: *Sin autem nihil conventum est in huiusmodi casibus, si quidem super sint testes, licentiam habere eum, contra quem depositiones eorum proferuntur; si eos recusaverit, concedere testes iterum adduci, & non opponi eis, quod jam testimonium suum dederint: vel si hoc concedere minimè maluerit, depositiones eorum quasi factas accipere: Si verò res permixtae fuerint, & quidam ex his mortui, alii viventes, tunc in superstitum quidem testimonis eandem electionem servari litigatori, adversus quem testimonia proferuntur; in morientium autem personas, depositiones eorum non esse respuendas: omni (secundum quod jam prædiximus) adversus eas, & testes legitimo jure, quod ei competit, adversus quem proferuntur, integro servato.*

1845. Et quamvis lex ista loquatur solum de testibus deponentibus apud arbitrum; quia tamen arbitria reducta sunt ad normam Iudiciorum, idem dicendum venit de Testibus deponentibus apud iudicem; aliàs Imperator non statuisse, ut illis testibus mortuis fides adhibeatur; neque aliud evincitur ex c. 37. de Testibus. concedo enim inde haberi, quod attestations utriusque partis à prioribus Iudicibus receptæ, etiam apud posteriores fidem haberint ad terminandam litem; at ex hoc non probari, quod inibi dicatur, fuisse receptos sine novo examine, etiamsi hoc pars periverit; sed potius, de consensu partium.

§. 5.

An, & qualiter probant libri Rationum?

1846. Ante resolut. not. *Ratiocinium* (ut definit Sylvester V. eod. n. 1.) esse redditionem rationis ex administra-

tionem vel publicam, vel privatam rei. Sunt igitur in duplici genere *ratiocinia*, nempe alia *publica*, quibus obligantur officiales Curiam ex administratione rerum pertinentium ad rempublicam, L. *officiales*, C. de Episc. & Cler. alia *privata*, quibus obligantur homines ex administratione rerum privatorum, ut tutores, actores, procuratores, executores, c. uno, de oblig. ad ratiocin. Quamvis enim ratio fumatur pro cautione, Authent. de nupt. §. sic itaque. Pro causa L. *eas obligationes*, ff. de capit. dimin. pro respectu proposito, seu consilio, L. *clam possidere*, ff. de aq. possess. pro mente legis L. *cum mulier*, ff. solut. matr. tamen fumitur aliquando pro *supputatione*, vel *calculo*, seu *expensa*: & quidem ab Azone in *summa*, §. est autem de edendo, definitur: *scriptura, causam negotiationis mutue edita de datis, & acceptis.*

Not. 2. esse discrimen inter *reddere*, 1847. & *edere rationem*; nam *edere*, est rationes exhibere, & copiam describendi facere: *reddere* autem, est *computare*, & quod reliquum est, restituere, L. *boves*, ff. de verb. sign. Unde apud Spiegel, V. eod. Rationes reddere plus est, quam edere: tutor reddit: argentarius plerumque tantum edit; *Rationes Calendarum recognoscere*, est per singulos menses præscripta nomina recensere, ut sciat, quid nominum quoquo mense factum sit. Similiter *Rationibus inferre*, est eam summam, quæ impenditur, in rationarium perscribere; *Rationibus referre*, est inter recepta computare; *Rationes referre* est computum reddere; *Rationes dispungere*, est computum examinare; Budæus in L. si Prior, de Pignor. *Rationarius codex* est, in quo rationes rerum gestarum continentur; vulgo *registrum* vocat.

Not. 3. *Rationum* appellatione, ut tradit Alciat. in L. 1. C. de edendo. ex L. *Cartæ*, de bono poss. non *instrumenta* tantum, aut *codices rationarii* continentur, L. *cum servus*, de condit. & demon. sed etiam *Calendaria*, *Diaria*, seu *Ephemerides*, & *adversaria*: itemque si qua in palimpsesto, seu deletitia charta, aut epistographo scripta sunt. *Rationalis* idem est, quod *Logista*, nempe qui reddendis rationibus præ-

est,

est, *L. Curator. de modo multar.* quibus præmissis:

1849. In *L. 9. §. 2. ff. de Edendo*, supponitur, *libros rationum publicarum* (nimirum conscriptos ab his, qui tale munus, & officium auctoritate publicâ commissum habent) æquè probare, ac scripturam Notarii publici. Verba legis sunt: Nummularios quoque non esse iniquum cogi rationes edere Pomponius scribit, quia & hi Nummularii sicut argentarii rationes conficiunt, quia & accipiunt pecuniam, & erogant per partes, *quarum probatio scripturâ, codicibusque eorum, maximè continetur, & frequentissimè ad fidem eorum decurritur.* Argentarius autem, qui alio nomine Argentariæ mensæ exercitor dicitur, est, qui pecunias publicas exigit, aut pecunias sub fide publica permutat. Numularius inferioris conditionis est, quàm Argentarius: quamvis enim pecuniam tractet permutando, & fœnori dando; at non publicâ auctoritate: ideoque ejusdem rationes non faciunt tantam fidem: edendæ tamen ad postulatum illius, cujus causâ scriptæ fuerunt, *L. quedam, ff. de edendo.*

1850. Not. 4. per libros *consuales* intelligi eos, in quibus conscripta est æstimatione bonorum, seu patrimonii uniuscujusque in certo territorio, existentium in hunc finem facta, ut à supremo Domino, vel Magistratu possint cum debita proportionem imponi Exactiones, Contributiones, steuræ, seu Collectæ. De his scripturis agitur *L. 4. ff. de Consibus*; quibus positus, quæstio est, quam vim probandi habeant ejusmodi libri consuales?

1851. Resp. de hoc agi in *L. 10. ff. de probat.* ibi: *census, & monumenta publica potiora testibus esse Senatûs censuit*; ex quo textu sequitur, ex libris consualibus, seu æstimatoriis, rectè probari, bona descripta esse tantæ æstimationis; in quo tamen existimo addendum, *si justè facta sit æstimatione*; item *nisi doceri possit, interim valorem eorum multum esse imminutum, aut inutilia in ordine ad fructum esse facta*; qualiter sæpe contingit, quod habenti tot domos se-

Tom. II.

cundum æstimationem impositum reperiatur onus annuum in libris consualibus; cum tamen interim domus destructæ sint, exigente necessitate publicâ, v. g. belli tempore; vel vastatæ incurfibus hostilibus, aut incendio, nec reparabiles à possessore. Tali enim casu libri *consuales* ritè quidem probant, olim fuisse tantæ æstimationis, & bene subjecta tantæ contributioni ex fructibus inde perceptibilibus; sed *hoc cessante*, sine culpa possessoris, iniquum foret onerari possessorem pari onere, quàm antè. Ratio sumitur ex *L. 4. §. 1. ff. de Consib.* ibi: *illam æquitatem debet admittere Censitor, ut officio ejus congruat, relevari eum, qui in publicis tabulis de lato modo frui certis ex causis non possit. Quare, & si agri portio casumate perierit, debet per censitorem relevari. Si vites mortuæ sint, vel aruerint, iniquum, eum numerum inferi censui.*

Not. 5. quando dicimus, ex libris consualibus fieri plenam fidem, debere intelligi, in superiore, & subdito, quoad æstimationem bonorum, secundum quæ, ut inibi descriptum est, iste illi subicitur ad ferenda onera contributionum; id quod etiam intelligitur de bonis, inibi descriptis, postquam transivère ad Ecclesias, vel personas Ecclesiasticas cum onere reali, prius illis incumbente, nec extincto, vel remisso, cum ad eas transmitterentur; tunc enim tacito pacto ad eas transeunt: secus est, de novis oneribus, quibus, antequam ad Ecclesias, vel Ecclesiasticos transirent, subjecta non erant. Nam, si nova illis onera imponerentur, postquam ea bona Ecclesiastica facta sunt, exerceretur potestas in bona non subjecta; nisi hoc ipsum fieret de consensu legitimi Superioris Ecclesiastici, ut tradidimus *lib. 5. tit. 1. de Constitut.* Dixi: debere intelligi *de Superiore & subdito*; nam liber consualis nihil probat in præjudicium Tertii; si non etiam ipse intervenit, aut consensit in descriptionem. Nam consualis professio Domino præjudicare non solet, si nimirum alius mea bona tanquam sua curasset inscribi; ut dicitur *L. 7. C. de donat.* aliud est, si consensisti.

000

Not.

1853. Not. 6. probationem de valore talium bonorum desumptam ex libro censuali non semper valere. Nam vel æstimatio facta est ab ipso Censitore; vel ab ipso Domino, & possessore rei Censitori intimata? si primum? non rectè probat, tantum esse pretium rei, & non majus, si Dominus eam venalem exponeret; nam in hoc casu fit æstimatio rei acceptæ secundum alias circumstantias, quæ non attenduntur in contractu venditionis. In illis enim æstimatio fit consideratis proventibus, qui commodissimè proveniunt attentâ semper æquitate, ut subditi in onere contributionum non nimium graventur, sed potius releventur, cum quandoque contingat eos certis ex causis illis frui non posse, ut colligitur ex *L. 4. §. 1. ff. de Censibus*, de qua *n. 1851.* quare communiter ibi res venit minori pretio, quam æstimaretur, si talis res vendenda foret. Hæc de libris Censitorum.

1854. Loquendo autem de libris aliorum Officialium publicorum, not. 7. librum conscriptum ab Officiali publico posse continere res pertinentes ad alios, ex officio annotandos in his, quæ præstanda ab illis sunt, v.g. quod Titius solverit gabellam ex tali re, vel contractu celebrato cum hoc vel illo; & in ordine ad hoc non minus, quam instrumentum Notarii, talis liber plene probat quoad factum ibi relatam, non modo de solutione facta, sed etiam contractu celebrato cum hoc, vel illo; nam ejusmodi scripta attestatio Officialis publici in rebus pertinentibus ad officium, insertis libro sui muneris, non modo probat factum, sed etiam id, ex quo illud pendet, cujusmodi est solutio, propter contractum inibi factum, si annotatio facta sit præsentibus iis, quos concernit, v.g. contractibus; quod tamen intellige, nisi ex alio capite talis inscriptio suspecta redderetur.

Dixi, si contineat res *pertinentes ad alios*, ex officio annotandas; dicitur autem ad officium illius pertinere, quod ex quasi causa, & origo, muneris constituti, ac collati ad talium rerum annotationem. Hinc non probat,

quando ejusmodi annotationem, vel inscriptionem fecit in rebus impertinentibus ad officium; nec in his, quæ scripsit pro se, contra tertium, qui ejus personam non approbavit, & cum quores gesta non est; si autem esset pertinet ad officium, probaret quidem etiam quoad illud pro scribente adversus eos, qui ei tale officium contulerunt, sed cum juramento, si, quod scriptum est, sit verosimile, ac alias probatu difficile.

§. 6.

Quam probationem faciant alie scripturae non publicae?

PRIMA quæstio est de libris Ecclesiarum, vel monasteriorum; de quibus dicendum sub distinctione, si manu Notarii publici conscripti sint, vel in Archivo publico asservati, eos probare non minus, ac probent alie scripturae, in quantum explicant vel formalitatem scripturae confectæ à tali Notario, de quibus à *n. 1855.* vel formalitatem scripturae asservatæ in Archivo publico de quo à *n. 1786.* Notand. autem *Archivum*, apud Latinos, ut notat Pereyra in *Elucidar. n. 349.* idem esse, atque Tabularium, seu Armarium librorum, seu locum, ubi tabulæ, & instrumenta publica, monumenta rerum, & actorum asservantur, de quo Ulpianus *L. moris, §. solet, ff. de penis*; & notatur etiam in *c. pervenit 30. q. 1.* ibi: nos inquisivimus priorum patrum nostrorum dicta; invenimus autem in *Archivo hujus Apostolicæ Sedis* jam talia contigisse in Ecclesiis Isauriæ Ephesiorum &c. Not. 2. *Archivum* aliud esse minus propriè, quod scilicet non est erectum auctoritate publicâ, nimirum alicujus Magistratus, habentis potestatem ferendi leges publicas; aliud, quod secus, & quidem ad eum finem, ut inibi non reponantur nisi illæ scripturae, quas Magistratus vult haberi pro Authenticis, esto secundum se, & in alio loco repositæ non forent authenticæ; & hoc *Archivum* est propriè publicum, seu Archivum in sensu juris communis; dicique solet, ut notat Pereyra citatus, Grammatophylacium; & qui ei præest, Archiota, de quo idem *n. 512.*

Igi-